

AMAÇ VE KAVRAMLAR

ATATÜRK
ÜNİVERSİTESİ

ATA-AÖF

İÇİNDEKİLER

- Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersinin Okutulma Amaçları
- Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi ile İlgili Kavramlar
  - İnkılâp
  - İhtilâl
  - İsyân
  - Darbe
  - Reform (İslahat)
  - Rönesans
  - Tekâmül (Evrim)
  - Çağdaşlaşma (Modernleşme-Batılılaşma)
- Türk İnkılâbı'nın Özellikleri ve Atatürk'ün İnkılâp Anlayış

HEDEFLER

- Bu üniteyi çalıştıktan sonra;
  - Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin okutulma amaçlarını öğrenecek,
  - Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi ile ilgili kavramları görece,
  - Türk İnkılâbı'nın özelliklerini kavrayacak,
  - Atatürk'ün İnkılâp hakkındaki görüşlerini öğreneceksiniz.

ATATÜRK İLKELERİ ve İNKILÂP TARİHİ

ÜNİTE

1

GİRİŞ

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ DERSİNİN OKUTULMA AMAÇLARI

Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi, yüksek öğretim kurumlarının bütün fakülte ve yüksekokullarında okutulan zorunlu derslerden birisidir. 6 Kasım 1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 4. ve 5. maddeleri gereğince, yüksek öğretim kurumlarında, eğitim ve öğretim süresince, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi adı altında zorunlu bir ders olarak kabul edilmiştir.

Bu ders sadece geçmiş anlatan statik bir tarih dersi olmaktan ziyade, Türk gençlerinin yakın tarihimizdeki olayları değerlendirip gelecekle ilgili doğru kararlar alabilmesini sağlayan dinamik bir kültür dersidir. Çünkü tarihini bilmeyen milletler hafızasını kaybetmiş fertler gibidir.

Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin en temel amacının, Türk İnkılâbı'nın ruhunu ve hedeflerini kavrayarak geliştirecek yeni nesiller yetiştirmek, modern Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin doğuşunu ve gelişme evrelerini öğretmek ve Türk gençliğini Atatürkçü Düşünce Sistemi doğrultusunda yetiştirmek olarak ifade edilebilir.

Bu amaçları biraz daha detaylandırarak olursak

- ✓ Bir lider olarak Mustafa Kemal Atatürk'ü ve Türk Milli Mücadelesi'ni bütün safhâlarıyla öğretmek
- ✓ Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dayandığı Atatürk İlkelerini, çağdaş bir devlet ve toplum olabilmek için yapılan inkılâpları Türk gençliğine kavratarak daha da ileri hedefleri göstermek
- ✓ Türk gençliğini Atatürkçü düşünceden hareketle ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak millî hedefler etrafında kenetlenmiş bir gençlik olarak bilinçlendirmek
- ✓ Atatürkçü düşünce sistemiyle, bu düşünceye yönelik tehditler hakkında doğru bilgiler vermek
- ✓ Türk milletinin dünya milletler ailesi içindeki onurlu yerini gençliğimize öğretmek, onların geleceğe daha güvenle bakmalarını ve kendilerine güvenmelerini sağlamak
- ✓ Türk gençliğini her şeyden evvel millî bir tarih şuuruyla donatmak ve Mustafa Kemal Atatürk'ün kendisine emanet ettiği Türkiye Cumhuriyeti'ne sahip çıkma duygusunu benimsetmek.

Türk gençliğine düşen görev ise Atatürk'ün gösterdiği temel hedefler doğrultusunda modern Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni çağdaş uygarlık düzeyine yükseltmek, Türk istiklâlini ve Türkiye Cumhuriyeti'ni ilelebet muhafaza ve müdafaa etmek olmalıdır.

Böylece Atatürk'ün söylediği gibi, “inkılâbın amacını kavramış olanlar sürekli olarak onu koruma gücüne sahip olacaklardır.”

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Türk İnkılâbı'nın daha iyi anlaşılabilmesi için bazı kavramların açıklanmasında gereklilik vardır. Zira kavramlar arasında farklılıklar olmasına rağmen bu farklılıklara bakılmaksızın çoğu zaman aynı anlamda kullanılmaktadır. Örneğin inkılâp ve ihtilâl kelimeleri zaman zaman aynı anlamda kullanılmaktadır. İhtilâl ve inkılâp kelimelerinden başka, dilimizde aynı anlama gelen devrim kelimesi de kullanılmıştır. Devrim kelimesi ideolojik anlamda düşünüldüğü zaman ihtilâl, toplumsal, ekonomik ve siyasal manada değişimi ifade ettiği zaman inkılâp kelimelerine karşılık gelir.

Bazen birbirlerinin tamamlayıcısı durumunda olan bu kavramlar, kullanıldığı yer ve konu bakımından farklılıkları ve ilişkileri açısından özellikle bilinmelidir.

İnkılâp

Kavramların anlamları etimolojik olarak türediği kelimenin lügat manasıyla yakından ilgilidir. Köken olarak Arapça “kalb” kökünden gelen inkılâp sözcüğü, bir hâlden başka bir hâle dönüşmek demektir.

Bu kelime Fransızca “revolution”, Almancada “umwaelzung, İngilizcede “revolution” kelimelerinin karşılığıdır.

Hukukçular, sosyologlar, tarihçiler değişik tanımlamalar yapmakta iseler de genel olarak, köklü ve kuvvet yoluyla ani bir değişimi esas kabul etmektedirler.

İnkılâp köklü bir değişimi ifade eder: Türk hukuk lüğatinde ise inkılâp; “Bir milletin sahip olduğu siyasi, sosyal, askerî alanlardaki kurumların devlet eliyle makul ve ölçülü metotlarla köklü bir şekilde değiştirilerek yenileştirilmesidir”.

İnkılâplar; Sanayi İnkılâbı, Kültür İnkılâbı, Bilim İnkılâbı, Sosyal İnkılâplar gibi çeşitli alanlarda olabilir.

İnkılâp sözcüğü gelişmeye, tekâmüle doğru bir değişikliği ifade eder. Bir başka tanıma göre de inkılâp; Tüm kurumları, devlet biçimi ve sosyal yapısı, ekonomik ilişkileri eskimiş, yaşam biçimi gelişemeyen bir sosyal-ekonomik-siyasi düzenin ani olarak yıkılıp, yerine yeni bir dünya görüşünün ürünü olan gelişme, yaşama imkânı bulunan bir düzenin kuvvet yoluyla gelmesidir.

İnkılâp bir kadronun yönettiği hâlk hareketidir. İnkılâbın toplum tarafından kabul edilip benimsenmesi ve savunulması gerekir.

İnkılâplar, üç aşamada gerçekleşir. Birinci aşama hazırlık aşamasıdır. İkinci aşama aksiyon safhasıdır. Üçüncü aşama ise yeniden düzenleme safhasıdır. Birinci aşama mevcut otorite ve sistemdeki bozukluklara karşı, muhâlif fikirlerin ortaya atıldığı dönemdir. Bu dönemi toplumdaki düşünürler, aydınlar hazırlar.

İkinci aşamada, yapılmak istenen değişiklikler yoğun bir şekilde uygulamaya konulur. İnkılâplardan önceki ihtilâl aşamasını oluşturur. Türk İnkılâbı'nın aksiyon safhası 1919-1923 yıllarını kapsar. Bu safha Türk İnkılâbı'nda, Fransız ve Bolşevik ihtilâllerine göre kansız gerçekleştirilmiştir.

Üçüncü aşama ise yeni sisteme uygun olarak gerçekleştirilen siyasi, toplumsal ve ekonomik değişimlerin ve yeni kurumların oluşturulduğu dönemdir. Bu aşamada artık inkılâp başarılmıştır.

İhtilâl

Arapça "hâlel" bozma, kaldırma kökünden gelmektedir. İhtilâl bir devletin mevcut siyasal yapısını, iktidar düzenini ortadan kaldırmak için bu konudaki hukuk kurallarına başvurmaksızın yapılan geniş bir harekettir. İhtilâl mevcut bütünlüğü bozmaya yönelik bir mana taşır.

İnkılâplar gelişmeye, tekâmüle doğru bir değişiklik anlamına geldiği hâlde ihtilâl tam tersine mevcut düzeni parçalamaya, düzeni dağıtmaya yönelik bir anlam ifade eder.

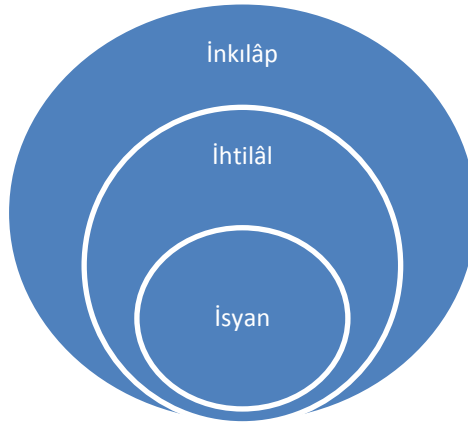
İhtilâl kelimesinde inkılâp anlamı, inkılâp kelimesinde de ihtilâl anlamı yoktur. İhtilâl, inkılâbın eylem aşamasıdır. Atatürk Türk İnkılâbı'nı tanımlarken "Bu inkılâp kelimesinin ilk anda akla getirdiği ihtilâl anlamından başka, ondan daha geniş bir değişmeyi anlatır" sözleriyle ihtilâlin inkılâbın eylem aşaması olduğunu belirtmiştir.

İsyan

Sözlük anlamı olarak itaatsizlik, emre boyun eğmemek, ayaklanma demektir.

Kavram olarak ise, toplum içinde belirli bir grubun veya herhangi bir teşkilatın sınırlı amaç ve hedefini gerçekleştirmek üzere devlete karşı başkaldırma hareketidir.

İsyanlar gelişme gösterebilirse ihtilâle, ihtilâl gelişme gösterebilirse inkılâba dönüşebilir.

Darbe

Devletin emri altındaki resmi kuvvetlerden birinin ani olarak anayasal olmayan yollarla mevcut hükümeti devirmesi ve iktidara el koymasidir. Çoğunlukla tanımı gereği şiddet içerir. Geniş hâlk kitlelerinin desteği olmadan yapılması ve köklü bir değişim hareketi olmaması sebebiyle “devrim” sayılmaz.

Reform (Islahat)

Islahat, Arapça “sulh” kökünden gelen ve islah etme, iyileştirme, düzeltme manasındadır. Bu kavram Fransızcada reform kelimesiyle aynı anlamdadır. Toplumda ihtiyaçlara cevap veremeyen kurumların yeniden düzenlenmesidir. Yani mevcudu iyileştirme şeklindeki çalışmalardır. Oysa inkılâp hareketinde mevcudun yerine köklü değişiklikler önerilir. Islahatta mevcut düzen korunur. Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde kötü gidişatı durdurmak amacıyla padişah ve devlet adamlarının bazıları bir dizi islahat yapmışlardır. Ancak Osmanlı Devleti’ni yıkılmaktan kurtaramamışlardır.

Rönesans

Anlam bakımından yeniden doğuşu ifade eder. Bilimde, sanatta, fikirde, edebiyatta yeniden doğuş demektir.

Özellikle 15. ve 16. yüzyılda Avrupa’da bilim, sanat ve edebiyat alanlarındaki gelişmeler olarak tarihteki özel anlamı ile bilinmektedir.

Tekâmül (Evrim)

Tekâmül sözcüğü Arapça “kâmil” olma, olgunlaşma kökünden türemiştir, ilerleme, gelişme demektir.” Günümüz Türkçesinde evrim sözcüğüyle ifade edilmektedir.

Tekâmül yavaş yavaş (tedricen) gelişmeyi çağrıştırır. İnkılâpta olduğu gibi hızlı bir değişiklik yoktur. Tekâmülde insanların tavırları, telkinleri, toplumun yapısı, zamanı iyi programlama gibi faaliyetler etkili olur. Zorlama yoktur. Toplum bazı gelişmeleri kabul etmeyebilir.

Çağdaşlaşma (Modernleşme-Batılılaşma)

“Moderne” sözcüğü Fransızca bir kelime olup yaşanan zamana, çağa uygunluk anlamında kullanılmaktadır. Çağın gereklerine göre yaşamak demektir. Eskiden kullanılan muasırlaşma, asrileşme veya günümüzde kullanılan batılılaşma, modernleşme, uygarlaşma gibi sözcüklerin en güzel karşılığı çağdaşlaşma kavramıdır. En geniş anlamıyla çağdaşlık gelişmiş dünyayı ve bu ölçütlerde yaşamayı ifade eder.

Bir başka ifadeyle; çağın gelişmiş kurumlarına, gelişmiş uygarlık düzeyine ulaşabilmek için gerekli olan ekonomik, toplumsal, psikolojik, siyasal değişmeyi gerçekleştirmek demektir.

Tanımdan da anlaşılacağı gibi çağdaşlaşma sadece ekonomik ve sanayileşme alanında değil, diğer alanlarda da yenileşmeyi amaçlamaktadır.

Atatürk Dönemi Türk çağdaşlaşması, uygarlığa giden yolu açmıştır. Aynı zamanda Yeni Türk Devleti, yapısı ve görünümüyle mazlum milletlere de önderlik etmiş, onlara örnek olmuştur. Atatürk'ün gösterdiği hedef muasır medeniyet seviyesidir, hatta onun üzerine çıkmaktır. Bunun gerçekleşebilmesi çağdaşlaşmanın sürekliliğiyle mümkündür. Uygarlık sürekli gelişmektedir. Çağa uyum sağlayabilme, bu gelişmeyi izlemekle mümkündür. Uygarlaşmamış devlet ya da milletlerin durumlarının perişanlığı göz önündedir.

Atatürk, Türk toplumunu her sahada uygar bir toplum durumuna getirmeyi amaçlamaktadır. “Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların amacı, Türkiye Cumhuriyeti hâlini tamamen modern ve bütün anlamı ve biçimiyle uygar bir toplumsal heyet durumuna getirmektir” derken çağdaşlaşma amacını belirtmiştir.

“Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, muvaffakiyet için en hakiki mürşit ilimdir, fendir. İlim ve fennin dışında mürşit aramak gaflettir, cehâlettir, delalettir” sözleriyle de çağdaşlaşmada izlenecek yolu göstermektedir.

TÜRK İNKILÂBİ'NİN ÖZELLİKLERİ VE ATATÜRK'ÜN İNKILÂP ANLAYIŞI

Türk İnkılâbı, bir diriliş ve yenilik hareketidir. Türk milleti siyasi ve hukuki olarak millî egemenliğe dayalı modern bir devlet, sosyal yönüyle de ileri ve medeni bir toplum olma tercihini Türk İnkılâbıyla gerçekleştirmiştir. Ayrıca Türk milletinin bu coğrafyada kalıcı olabilmesi ve Yeni Türk Devleti'nin, Osmanlı Devleti'nin düştüğü duruma düşmemesi için gerekli köklü yapısal değişiklik ve yenileşmeleri gerçekleştirmesine bağlıdır.

Bu amaçla yapılan yeni düzenlemelerde toplumun ihtiyaçları dikkate alınmıştır. Milli varlığını sürdürmesi için bireyleri arasında ortak bağ din ve mezhep yerine Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı ortak kimliği ile toplum birbirine bağlanmıştır. Türk İnkılâbıyla devlet ve toplum alanlarında çağdaş uygarlık prensipleri esas alınmıştır.

Atatürk, gerçekleştirmeye çalıştığı inkılâbın en belirgin özelliğini Ankara Hukuk Fakültesi'nin açılışında şu sözlerle ifade etmiştir: “Türk İnkılâbı nedir? Bu inkılâp kelimesinin ilk anda ima ettiği ihtilâl manasından başka geniş bir tahavvül ifade etmektedir.” Atatürk bu değerlendirmesi ile milletimizin hayatının akışındaki değişiklikleri ifade eden Türk İnkılâbı'nın, ihtilâl anlamından daha geniş kapsamlı olduğunu dile getirmiştir.

Atatürk'e göre inkılâp, “Türk milletini son asırlarda geri bırakmış olan kurumları yıkarak yerlerine milletin en yüksek uygar gereklere göre ilerlemesini sağlayacak yeni kurumları koymuş olmaktır.” Yine bir konuşmasında Türk İnkılâbı'nın kısa bir özetini yaparken şöyle demiştir; “Uçurum kenarında yıkık bir ülke...Türlü düşmanlarla kanlı boğuşmalar..., yıllarca süren savaş..., ondan

sonra,içerde ve dışarıda saygı ile tanınan yeni vatan, yeni toplum, yeni devlet ve bunları başarmak için aralıksız inkılâplar... İşte Türk İnkılâbı'nın kısa bir ifadesi." Atatürk bu sözleriyle Milli Mücadele Dönemi'ni de içine alan toplum ve devlet hayatındaki değişiklikleri Türk İnkılâbı olarak ifade etmektedir. Bağımsız, çağdaş bir devlet ve millet olmanın şartını uygar olmakta gören Atatürk, Türkiye'nin uygarlaşabilmesini ani ve köklü bir değişimde görmüştür.

Atatürk'ün inkılâpları ne kadar önemseyip değer verdiğini, kendisinin şu sözleri en güzel şekilde anlatmaktadır: "İnkılâp güneş kadar parlak, güneş kadar sıcak ve güneş kadar bizden uzaktır. İstikametimi daima o güneşe bakarak tayin eder ve öylece ilerlerim. Parlaklığı ve sıcaklığı ilerlememe müsaade edinceye kadar ilerlerim. Tekrar ilerlemeğe devam etmek üzere dururum, tekrar o güneşe bakarak istikamet alırım."

Atatürk, kendisinin gerçekleştirmeye çalıştığı inkılâpların, Türk milletinin ideallerinin ve amaçlarının özeti olduğunu her vesile ile dile getirmiştir. Yaptığı her şeyi milleti için yapan ve yaptığı her şeyde Türk milletine güvenip onunla bütünleşen Atatürk, hayatı boyunca Türk milletini layık olduğu çağdaş uygarlık seviyesine ulaştırmaya çalışmıştır.

Özet

- Türk İnkılâbı'nın ruhunu ve hedeflerini kavrayarak geliştirecek olan yeni nesillerin yetişmesinde, Türk toplumunun modernleşmesi için verilen mücadele ile Atatürkçü düşüncüyü Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını aklın ve ilmin ışığında araştırmak, yaymak, tanıtmak için, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersleri bütün üniversite ve yüksekokullarda zorunlu bir ders olarak okutulmaktadır.
- Derslerimizde sık sık karşımıza çıkacak olan bazı kavramlar konularımızın daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.
- Türk İnkılâbı bir diriliş ve yenilik hareketidir. Yapılan düzenlemelerde toplumun ihtiyaçları ve akılcılık esas alınmıştır.
- Atatürk Türk milletinin, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşabilmesinde inkılâpların önemine dikkat çekmiş, engelleyici unsurlardan korumak içinde inkılâpçılık ilkesini koymuştur. İnkılâpların ancak ona inanmış kişiler tarafından korunabileceğini vurgulamıştır. Bu konuda özellikle Türk gençliğine büyük görevler yüklemiştir.

DEĞERLENDİRME SORULARI

Değerlendirme sorularını sistemde ilgili ünite başlığı altında yer alan "bölüm sonu testi" bölümünde etkileşimli olarak cevaplayabilirsiniz.

1. Atatürk, "Türk milletini son yüzyıllarda geri bırakmış olan kurumları yıkarak, yerlerine milletin en yüksek uygar gereklere göre ilerlemesini sağlayacak yeni kurumlar koymuş olmaktadır" demekle hangi kavramı tanımlamaktadır?
  - a) Çağdaşlaşma
  - b) İnkılâp
  - c) Tekâmül
  - d) Batılılaşma
  - e) İslahat
2. Bir devletin mevcut siyasal yapısını, iktidar düzenini ortadan kaldırmak için bu konudaki hukuk kurallarına başvurmaksızın, zor kullanarak yapılan geniş hareketin karşılığı aşağıdaki kavramlardan hangisidir?
  - a) İnkılâp
  - b) Tekâmül
  - c) Htilâl
  - d) İslahat
  - e) Modernleşme
3. Türk İnkılâbı'nın temel amacı aşağıdakilerden hangisidir?
  - a) Mevcut yönetime başkaldırmak
  - b) Ekonomiyi geliştirmek
  - c) Eskimiş kurumları iyileştirmek
  - d) Çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak
  - e) Geleneksel kurumları korumak
4. Atatürkçü dünya görüşünün temelini aşağıdakilerden hangisi oluşturur?
  - a) Geleneksel dünya görüşü
  - b) Evrimcilik
  - c) Din esaslı dünya görüşü
  - d) Felsefe
  - e) Akılcılık ve bilim
5. Türk İnkılâbı'nın aksiyon safhası hangi tarihler arasında gerçekleşmiştir?
  - a) 1919–1923
  - b) 1920–1925
  - c) 1919–1938
  - d) 1919–1938
  - e) 1919–1927

Cevaplar: 1-B, 2-C, 3-D, 4-E, 5-A

YARARLANILAN VE BAŞVURULABİLECEK KAYNAKLAR

- 6 Kasım 1981 Tarih ve 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu.
- Afetinan, A. (1969). *Medeni Bilgiler ve M. Kemal Atatürk'ün El Yazıları*. Ankara.
- YÖK. (1997). *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Türk İnkılâbının Hazırlık Dönemi ve Türk İstiklal Savaşı (Baskı 1)*. Ankara.
- (1991). *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi (İnkılâplar ve İlkeler)*. Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Tarih Lisans Tamamlama Programı. Eskişehir.
- Atatürk Araştırma Merkezi. (1989). *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*. Ankara.
- Miller, D. (Ed.). (1994). Blackwell'in Siyasal Düşünce Ansiklopesi I-II. (çev. Bülent Peker ve Nevzat Kıracı). Ankara.
- Yalçın, E.S. (2008). *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*. Ankara.
- Develioğlu, F. (1986). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara.
- Eroğlu, H. (1982). *Türk İnkılâp Tarihi*. İstanbul.
- Kubalı, H. N. (1973). *Türk Devrim Tarihi Dersleri*. İstanbul.
- Berkes, N. (1973). *Türkiye'de Çağdaşlaşma*. Ankara.
- Akandere, O. (Edit.), (2007). *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*, Konya.
- Turan, O. (1979). *Türkiye'de Siyasi Buhranın Kaynakları (2.baskı)*. İstanbul.
- RAYNAUD, P., & Rials, S. (2003). *Siyaset Felsefesi Sözlüğü*. (çev. İsmail Yerguz, Necmettin Kamil Sevil, Emel Ergun, Hüsnü Dilli). İstanbul.
- TANİLLİ, S. (1990). *Yüzyılların Gerçeği ve Mirası (İnsanlık Tarihine Giriş) (Cilt I-VI)*. İstanbul.
- (1990). *Sosyal Bilimler Ansiklopedisi (Cilt I-IV)*. İstanbul.
- KOCATÜRK, U. (1984). *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*. Ankara.
- KOCATÜRK, U. (1983). *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi (1918-1938)*. Ankara.